הרי גרסי' בתוספתא מימינו למזרח הדרך . ולא גרסי' וימינו דכיון שהולך מעכו לכזיב לעולם ימינו הוי למזרח הדרך ומיהו י"ל דפעמים הדרך מתעקש ואין ימינו למזרח : **ויהיב** תנא סימנא הכי . פי' בקונטרס ומי חשיבא חדא לעונה לתתוחי בה סימנא וקשה וכי אין לתנא לציין גבולי ארץ ישראל ועוד מאי רהיה מיימי מרב פפא דאמר למזרחה של מסילה התם יהיב קרא סימנא לעילה אלה היא על ידי מסילה ומפרש רבינו שמואל דלאו אסיוע פריך אלא אברייתא דקתני למזרח הדרך ולמערב הדרך וכי דבר מועט כמו דרך שייך לומר בו מזרחו או מערבו דהוה ליה למימר מימינו למזרח התם ומיתי מדרב פפא דאמר למזרחה של מסילה דמזכיר מזרח אמסילה : **הא** רבי יהודה הא רבנן . תע"ג דקרקעות המיס הויא כארץ ישראל גרע הכא ממובלעת דלעיל ואם תאמר ומה ענין גט אצל מעשר אלו המביא גט בעלייה בארץ ישראל יחשב כמביא בחולה לארץ משום דעפר הבא שם מחולה לארץ פטור ממעשר ואומר ר"י דלא דמי דעלייה קרקע שתחיה בר זריעה היא ולאו להתחייב במעשר ושביעית מה שאין כן בספינה :

אמר ר' יהודה אימתי . משמע דאימתי דר' יהודה בא לחלוק ואם תאמר בפרק חלון (ערובין דף פח:) ובזה בורר (מהדרין דף כד:) אמר ר' יהושע בן לוי כל מקום שאמר ר' יהודה אימתי ובמה אינו אלא לפרש ור' יוחנן אמר אימתי לפרש ובמה לחלוק אלמא לב"ע אימתי לפרש וי"ל דר' ירמיה הכא סבר כרמי בר חמא דאית ליה בפרק זה בורר (שם דף כה.) דאפי' אימתי לחלוק ולפי זה לא גרסי' בשמעתין אמר ר' יוחנן ענין נקוב המונח על גבי יהדות באנו למחלוקת ר"י ורבנן כמו שכתוב במקלת ספרים דר' יוחנן אית ליה אימתי לפרש אלא אמר רב הונא ואית דגרסי ר' זירא דאיתא בבוב ספרים ועוד י"ל דגרלה בספרים דגרסי בס"פ חלון (עירובין ד' פח:) כל מקום שאמר רבי יהודה במשנתנו אימתי ובמה כו' דדוקא במשנה אימתי לפרש אבל בברייתא לא ותרי תנאי אליבא דר' יהודה והכא ברייתא היא דהא במשנה במסכת חלה (פ"ב מ"ב) לא מסיים בה אבל אין הספינה נושאת פטורה כדמסיים הכא ואיהי דבמתני' דחלה בא לפרש בברייתא בא לחלוק אבל קשה דבפ' חלון ובפרק זה בורר פריך מכח ברייתא דקתני וחכ"א ומוכח מברייתא דבמתני' נמי אתא לחלוק וי"ל דהוה מלי לשנויי ההוא תנא אחריני הוא דבמתני' לעולם בא לפרש אלא משום דמשכח תנא בהדיא קא משני הכיא ר' יהודה משום ר' טרפון היא דתניא כו' וכן נ"ל דדוקא במשנה אימתי לפרש דבפ' כסוי הדם (חולין דף פח.) תניא וכסהו מלמד שכל דמו חייב לכסות מכאן אמרו דם הניתז כו' אמר ר' יהודה אימתי בזמן שאין שם דם אלא הוא ומעמא דר' יהודה מפרש התם דקסבר דמו מקלת דמו וע"כ דפליג אתנ"ק דבהדיא קתני תנא קמא כל דמו ופוסק התם בא לפרש ומיהו שמא רבנן דברייתא עיקר והוי ר' יהודה דמתניתין יחיד במקום רבים דברייתא וכהאי גוונא איכא בפרק קמא דסוכה (דף יד*) : **עציץ** נקוב . פירש בקונטרס דספינה דלעיל של חרס ואינה צריכה לינקב אם היתה מונחת בקרקע כדאמרי' במנחות אבל עליין של עץ בעי נקיבה וגרלה דרבייתו *מסוף פרק כל הקרבנות (מנחות דף פד:) דאמר תנא חדא שבגג ושבחורבה שבספינה ושבעליין מביא וקורא ואינו אחיד מביא ואינו קורא ומשני עליין לא קשיא כאן בנקוב כאן בשאינו נקוב ספינה אספינה נמי לא קשיא כאן בשל עץ וכאן בשל חרס ומדלא משני בספינה כאן בנקובה כו' מכלל דשל חרס אפי' אינה נקובה ואתא לאשמועינן חדוש אחר בספינה שאינו בעליין וקשה לפירושו דאמר לקמן בפ"ב (דף כח:) כתבו על חרס של עליין נקוב כשר משמע דחרס בעי נקיבה דאי לאו הכי מאי רבותא הוא בנקוב טפי מבשאינו נקוב ומשמע נמי דעליין של חרס הוא ורבינו שמואל ב"מ הביא מתוספתא דשביעית *דתניא הטומן את הלוף בשביעית ר"מ אומר דרך ארץ טומנו בעליין שלא ינמח ואע"פ שאין ראיה לדבר זכר ונתחס בכלי חרס וגו' אלמא שאם עליין של חרס הוא וגרלה לר"מ לאפוך דשל חרס בעי נקיבה ושל עץ לא בעי נקיבה שהוא מתלחלח יותר מן החרס ואתי שפיר דשאם ספינה היא של עץ ובמנחות (דף פד:) נמי מוכח דקאמר כאן בשל עץ כאן בשל חרס ומביא וקורא כמו שמזכיר כי משני התם אגב וחורבה ועליין והכא לא מצי לשנויי כאן בשל עץ ח"ל כאן בנקובה כאן בשאינה נקובה כדמשני התם דהכא דאינה נושאת לר' יהודה מדהויא חו"ל לענין מעשר חשיבא נמי חו"ל לענין גט הייגו משום כיון דשם חו"ל על המקום ל"ל בפני נכתב ואע"ג דשכיחי וגמירי כדי שלא תחלוק במדינה היה אבל בנושאת לר' יהודה ולרבנן אפי' בשאינה נושאת כיון דשם ח"ל על המקום אע"פ שמתחת הכלי אינו חייב במעשר בשביל כך לא יחשב כחולה לאחר לענין גט* : **דילמא** לא היא עד כאן לא קאמר רבי יהודה . כן הוא האמת דענין כמחובר דבפ' השולח (נקמן דף נ.) אמרי' אין כותבין פרוזבול אלא על עליין נקוב ומוקי לה דמנחתא אסיכי והא דקאמר הכא עד כאן לא קאמרי ר בנן אלא בספינה משמע דבעליין לכ"ע לא הוי כמחובר דיהוי בעלמא הוא והא דאמר בשבת בפרק המוליא יין (דף פח:) האי פרפיסא דמנחתא אחרעא ואתנה אסיכי חייב משום חולש הייגו מדרבנן כדפי' התם בקונטרס* : כל

ועניתיך לא אענך עוד . סיפיה דההוא קרא הוא : **למימרא דעכו לגפונה דארץ ישראל קיימא** . בסוף הלפון : **מימינו למזרח הדרך** . השתא משמע לן דעכו קיימא בגבול מזרחה של ארץ ישראל משון ממקלוט לפונית יוס לו יומים לגד הדרום וכזיב במקלוט מזרחית תורה אור לפונית ודרך המהלכת מעכו לכזיב היה מגבול מזרח לא"י הילך כשמהלך מעכו לכזיב דהייגו מדרום לגפון הוי ימינו למזרחית הדרך : **ממאס** . הארץ שהיא לימין המסילה : **משום ארץ העמים** . דגזרו טומאה על ארץ העמים : **ופטורים כו'** . כדין חולה לארץ : **עד שיודע לך כו'** . כלומר לעולם חזקת ימין הדרך מעכו ועד כזיב = ארץ העמים אלא ח"כ תבא למקום שיאמר לך בקי: כאן הדרך מתעקש ונכנס לתוך ח"י קלת וימין הדרך הוי ארץ ישראל": **למערב** . הדרך : **לגלגו** . שם מקום אלמא עכו משוקה לגד דרום וכזיב במקלוט: **רלופה נפקא** . לעולם עכו בגפון יוצאת עוד מעכו לגד גפון והיא מח"י :

מערב

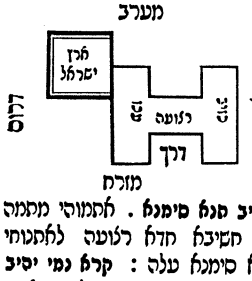

ויסיב תנא סימנא . אתמוהי מתמה מי חשיבא חדא רלופה לאתוחי תנא סימנא עלה : **קרא נמי יסיב סימנא** . רלופה כגון מסילה : **ואמר רב פפא למזרחה של מסילה** . קאמר קרא דקיימא שילה דהא "מלפונה לבית אל" כתיב ועל כרחך "מזרחה השמש" אמסילה קאי, שילה מלפון לבית אל ובמזרחה של מסילה ובדרומה של לבונה :

מערב

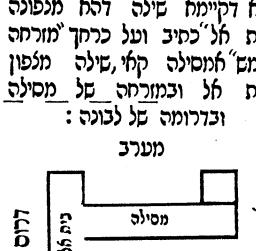

המביא גט בספינה . שנכתב בספינה וקא ס"ד דבהרות לארץ ישראל קאמר : **כמביא בארץ ישראל** . כלומר מביאה דרך יבשה ואין לריך לומר "בפני נכתב" : **והגיע לידך כמביא בחולה לארץ** . שהגהר אין לו תורת יבשה לכל תורת הארץ : **עפר חולה לארץ הבא בספינה לארץ** . וזרעו בספינה ומתה והספינה של חרס היא ואינה לריכה לינקב אם היתה מונחת בקרקע כדאמר במנחות (דף פד:) : **חייבת במעשר ובשביעית** . שהבהרות שבארץ ישראל הרי הם כארץ ישראל : **נושאת** . מגשתת בקרקע שאין המים עמוקים : **עליין** . של עץ נקוב המונח על גבי יתדות : **באנו למחלוקת רבי יהודה ורבנן** . לרבנן אוירא כמאן דמי ולרבי יהודה לא מיחייב במעשר מדאוריתא עד דמנחתא אחרעא : העשויה

[ספ לא מיאתי ולכאורה כוונתם על דף יט:]

עציץ נקוב . פירש בקונטרס דספינה דלעיל של חרס ואינה לריכה לינקב אם היתה מונחת בקרקע כדאמרי' במנחות אבל עליין של עץ בעי נקיבה שהוא מתלחלח יותר מן החרס ואתי שפיר דהתם ספינה היא של עץ ובמנחות (דף פד:) נמי מוכח דקאמר כאן בשל עץ כאן בשל חרס ומביא וקורא כמו שמזכיר כי משני התם אגב וחורבה ועליין והכא לא מצי לשנויי כאן בשל עץ ח"ל כאן בנקובה כאן בשאינה נקובה כדמשני התם דהכא דאינה נושאת לר' יהודה מדהויא חו"ל לענין מעשר חשיבא נמי חו"ל לענין גט הייגו משום כיון דשם חו"ל על המקום ל"ל בפני נכתב ואע"ג דשכיחי וגמירי כדי שלא תחלוק במדינה היה אבל בנושאת לר' יהודה ולרבנן אפי' בשאינה נושאת כיון דשם ח"ל על המקום אע"פ שמתחת הכלי אינו חייב במעשר בשביל כך לא יחשב כחולה לאחר לענין גט* : **דילמא** לא היא עד כאן לא קאמר רבי יהודה . כן הוא האמת דענין כמחובר דבפ' השולח (נקמן דף נ.) אמרי' אין כותבין פרוזבול אלא על עליין נקוב ומוקי לה דמנחתא אסיכי והא דקאמר הכא עד כאן לא קאמרי ר בנן אלא בספינה משמע דבעליין לכ"ע לא הוי כמחובר דיהוי בעלמא הוא והא דאמר בשבת בפרק המוליא יין (דף פח:) האי פרפיסא דמנחתא אחרעא ואתנה אסיכי חייב משום חולש הייגו מדרבנן כדפי' התם בקונטרס* : כל

[ע' תוס' מנחות פד: ד"ה כאן וכו' האריכו עפי']

[ע' תוס' שבת פח. ד"ה והגיעו]

[תוספתא דאהלות פי"ח]

[קידושין עב.]

מלה פ"ב מ"ב

מערב

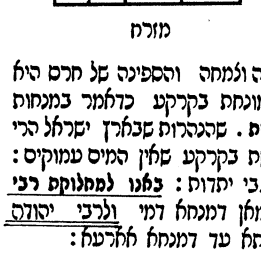

מלרת הסוגרים לשון הבהרות לשון ה' הבהרות

הגהות הגר"א

[א] גמ' מימינו למזרח הדרך טהורה כו' למערב הדרך טמאה כו' כנ"ל . וכ"כ כן הוא גי' הוספתא וכירושלמי וע"כ ט"ס בגמ' כי עכו וכזיב במערבו הן :

עין משפט נר מצוה

כח א מיי' פ"ז מהל' מתנות עניים הל"ה סמג עשין קכב טור"ש יו"ד סי' רמח סעי' ח :

כט ב מיי' פ"ל מהל' תרומות הלכה ז :

ל ג מיי' שם הל"ח :

נוסח כללי לאד ה מיי' שם הלכ"ג: גבולות ארץ ישראל

נוסח ו) האמר עכו הוא הגבול הדרומי של ארץ ישראל

נוסח אחר האמר נותנים כסמן לגבול דבר קל כמו מסלה

נוסח מהגה

ג תשובות לישב סתירת הדין בשנתת בספינת הארץ ישראל [לפי הסוס' ד"ה אמר ר' יהודה נ"ל דתניא]

תוספות רי"ד

נאסרו הכל : ר' יהודה אומר מרקם למזורה. פי' שאינו צ"ל [בפני נכתב ובפני נתתם] ושם ולתוקהיא ה"ל וצ"ל [בפני נכתב ובפני נתתם] רקם עומדת במזרח א"י והיא ח"ל ואשקלון בדרומה של א"י והיא ח"ל ועכו בצפונה של א"י והיא ח"ל ולמערב לא הוצרכו ליתן גבול שהים מגבול מערבה כדכתיב וגבול הים והיה לכם הים [הגדול] וגבול וכו' כדפי' המורה ואי ק' היכי אמרי' דאשקלון היא ח"ל לב"ע ועכו היא ח"ל לר' יהודה והכתיב בתחלת ספר שופטים וילכד יהודה את עזה ואת גבולה ואת אשקלון ואת גבולה וכתיב אשר לא הורישו את יושבי עכו אלמא ת) י"ל הרבה כרכים בכשום עולי מצרים ולא בכשום עולי בבל כראמרי' בפ"ק דחולין ומתני' בבית שני מיירי :

ת) עלה דחסר כאן ונ"ל אלמא דהם מת"י וי"ל הרבה כו' . ועי' תוס' לעיל כ' ד"ה ומשקלון .

נ"ל מרים

[פ"ד ע"ס]